

UCHWAŁA Nr XXIV/139/09
RADY GMINY DOBRE
z dnia 27 lutego 2009 roku

w sprawie: zatwierdzenia Planu Odnowy Miejscowości Krzywosądz na lata 2009-2016.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591; z 2002r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz.558, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz.1271 i Nr 214, poz. 1806; z 2003 r. Nr 80, poz. 717 i Nr 162, poz. 1568; z 2004 r. Nr 102, poz. 1055 i Nr 116, poz.1203; z 2005 r. Nr 172, poz. 1441 i Nr 175, poz. 1457; z 2006 r. Nr 17, poz. 128 i Nr 181, poz. 1337; z 2007 r. Nr 48, poz. 327, Nr 138, poz. 974 i Nr 173, poz.1218 oraz z 2008 r. Nr 180, poz. 1111 i Nr 223, poz. 1458) w związku z § 10 ust. 2 pkt 2 lit. b rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 14 lutego 2008 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania "Odnowa i rozwój wsi" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 - 2013 (Dz. U. Nr 38, poz. 220 i Nr 156, poz. 974) Rada Gminy uchwała, co następuje:

§ 1. Zatwierdza się Plan Odnowy Miejscowości Krzywosądz na lata 2009 – 2016, przyjęty Uchwałą Zebrania Wiejskiego w sołectwie Krzywosądz z dnia 29 grudnia 2008r, stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2. Traci moc Uchwała Nr XXIII/133/09 Rady Gminy Dobre z dnia 28 stycznia 2009r. w sprawie zatwierdzenia Planu Odnowy Miejscowości Krzywosądz na lata 2009-2015.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Dobre.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Piotr Depta

UZASADNIENIE

W ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013 (PROW 2007-2013), Osi Priorytetowej 3 – „Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej”, Działania 3.4 „Odnowa i rozwój wsi”, gminy mogą starać się o uzyskanie dofinansowania na określone w programie inwestycje w miejscowościach poniżej 5 tys. mieszkańców. Dofinansowanie można otrzymać po spełnieniu warunków określonych w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 oraz szczegółowych przepisów wykonawczych.

Gmina występując z wnioskiem o dofinansowanie w ramach PROW 2007-2013, do odpowiedniej instytucji, zobowiązana jest dołączyć do wniosku wymagane załączniki, m.in. Plan Odnowy Miejscowości, sporządzony zgodnie z wytycznymi, przyjęty uchwałą zebrania mieszkańców miejscowości oraz zatwierdzony uchwałą Rady Gminy.

Plan Odnowy Miejscowości Krzywosądz na lata 2009-2016 został przygotowany w trybie konsultacji społecznych i przede wszystkim ma na celu dostosowanie do wymogów Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 14 lutego 2008r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (Dz.U. Nr 38, poz. 220), zmienionego Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 31 lipca 2008r.

Plan Odnowy Miejscowości Krzywosądz to ustalenie priorytetów zadań przeznaczonych do wprowadzenia w życie w celu poprawy sytuacji społeczno-gospodarczej Krzywosądz. To plan umożliwiający pozyskanie środków finansowych, które zostaną przeznaczone na realizację tych zadań ze środków pochodzących ze źródeł lokalnych, regionalnych, krajowych i zagranicznych (w tym przede wszystkim środków Unii Europejskiej).

W celu wykorzystania inicjatywy mieszkańców, poprawy warunków i jakości życia na wsi uzasadnione i konieczne jest podjęcie Uchwały.

Przewodniczący Rady

Piotr Depta

Załącznik
do Uchwały Nr XXIV/139/09
Rady Gminy Dobrze
z dnia 27.02.2009r.



**PLAN ODNOWY MIEJSCOWOŚCI
KRZYWOSĄDZ
NA LATA 2009 - 2016**

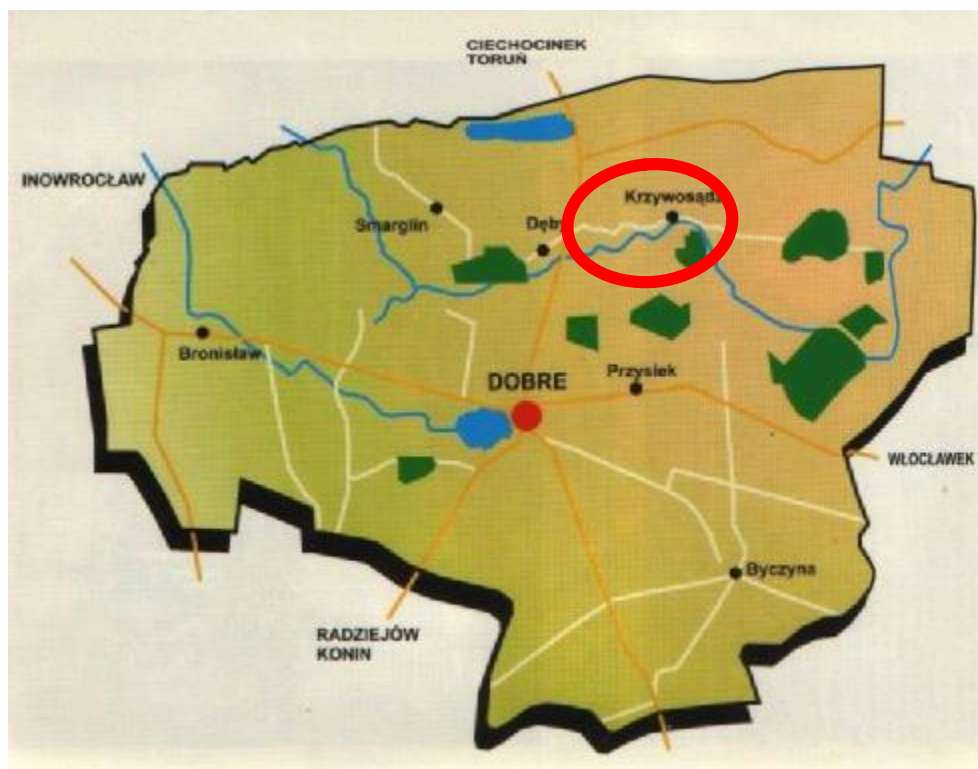
GRUDZIEŃ 2008

Spis treści

I. CHARAKTERYSTYKA MIEJSCOWOŚCI, W KTÓREJ BĘDZIE REALIZOWANA OPERACJA	5
1.1. Położenie miejscowości, przynależność administracyjna, powierzchnia, liczba ludności	5
1.2. Historia miejscowości ze szczególnym uwzględnieniem wydarzeń mających wpływ na powstanie układu przestrzennego.....	6
1.3. Przestrzenna struktura miejscowości.....	7
II. INWENTARYZACJA ZASOBÓW SŁUŻĄCYCH ODNOWIE MIEJSCOWOŚCI	9
III. OCENA MOCNYCH I SŁABYCH STRON MIEJSCOWOŚCI,	16
W KTÓREJ BĘDZIE REALIZOWANA OPERACJA	16
Analiza SWOT	16
3.1. Określenie słabych i mocnych stron sołectwa Krzywosądz.	16
3.2. Szanse i zagrożenia determinujące rozwój m. Krzywosądz.	17
IV. OPIS PLANOWANYCH ZADAŃ INWESTYCYJNYCH I PRZEDSIĘWZIEĆ AKTYWIZUJĄCYCH SPOŁECZNOŚĆ LOKALNĄ.....	19
Propozycje zmian 2009 - 2016.....	20
Planowane zadania do realizacji w latach 2009 – 2016	21

I. CHARAKTERYSTYKA MIEJSCOWOŚCI, W KTÓREJ BĘDZIE REALIZOWANA OPERACJA

1.1. Położenie miejscowości, przynależność administracyjna, powierzchnia, liczba ludności



Plan Gminy Dobrze, źródło: www.ugdobre.pl

Miejscowość **Krzywosądz** położona jest w południowej części województwa kujawsko – pomorskiego, w północnej części powiatu radziejowskiego, w gminie Dobrze. Sołectwo położone jest peryferyjnie w stosunku do większych ośrodków miejskich regionu, do których należą Włocławek (odległość 35 km od Dobrego), Toruń (65 km), Bydgoszcz (80 km) i z dala od głównych arterii komunikacyjnych. Gmina w podziale administracyjnym województwa sąsiaduje:

- od północy z gminą Zakrzewo (powiat aleksandrowski),
- od zachodu z gminą Kruszwica (powiat inowrocławski),
- od południa z gminą Radziejów (powiat radziejowski),
- od wschodu z gminą Osiećciny (powiat radziejowski).

Pod względem geograficznym, **Krzywosądz** położona jest w południowej części Równiny Inowrocławskiej, na styku z Pojezierzem Kujawskim. Rzeźba terenu jest mało zróżnicowana, w krajobrazie dominują duże przestrzenie z niewielkimi spadkami terenu.

W wewnętrznym podziale administracyjnym gmina Dobre dzieli się na 19 jednostek sołeckich z 22 miejscowościami. **Siedzibą gminy jest wieś Dobre**. Podstawową funkcją gminy jest rolnictwo. Ogólna powierzchnia gminy wynosi 7 083,54 ha¹, co stanowi 11,7% ogólnej powierzchni powiatu radziejowskiego. Użytki rolne zajmują 6 244,56 ha, co stanowi 88,16% ogólnej powierzchni gminy. Powierzchnia m. [Krzywosądz](#) stanowi 6,52 % całej gminy i wynosi 461,73 ha, w tym użytki rolne 433,53 ha.

[Krzywosądz](#) zamieszkuje 244 osoby, {cała gmina 5.677 osób²}, co stanowi 4,30 % całej populacji gminy. Gęstość zaludnienia wynosi ok. 55 osób/km², natomiast całej gminy 80 osób/km².

1.2. Historia miejscowości ze szczególnym uwzględnieniem wydarzeń mających wpływ na powstanie układu przestrzennego

Wieś najprawdopodobniej istniała już w [XIII](#) w., a jej nazwa pochodzi od nazwiska rodziny Krzywosądów [herbu Niesobia](#), którzy w roku 1228, wraz z Konradem Mazowieckim, podpisać mieli akt nadania Krzyżakom Ziemi Chełmińskiej. W [XVI](#) majątek ziemski w Krzywosądzu należał do rodziny Zakrzewskich h. Ogończyk, a później Niemojewskich. W 1634r. wieś liczyła 22 domostwa i właścicielem był wtedy J.Zakrzewski, posiadający 6 łanów ziemi. Liczba domów w 1662r. zmalała do 9 zabudowań. Wieś zamieszkiwało wtedy 66 osób, w tym: proboszcz, służba kościelna, pół rolnicy, rzemieślnicy oraz żebrak. W roku [1720](#) majątek kupił Joachim Modliński, a w 1779 r. właścicielem Krzywosądzu był podkomorzy brzesko-kujawski Wincenty Modliński. W 1780 r. dobra te przeszły na wdowę po nim Annę z Wodzińskich Modlińską. Mieszkało wtedy we wsi 135 osób. Od 1788 r. Krzywosądz przeszła na własność Aleksandra Modlińskiego, który gospodarzył do 1834r. On też w 1788 r. wystawił we wsi nowy kościół. Krzywosądz znajdował się w rękach tej rodziny do początku [XX](#) w.

W późniejszych latach we wsi było 9 domostw, w tym: dom proboszcza. Mieszkały wtedy tu 74 osoby w tym 20 osób w rodzinach rolników, 11 zagrodników, 9 komorników, 6 rzemieślników, 4 młynarzy i 24 służących. W roku [1827](#) było tu 17 domów i 160 mieszkańców. W roku [1861](#) właścicielem Krzywosądzu był Józef Modliński – budowniczy obecnego dworu i fundator kościoła parafialnego. Majątek miał powierzchnię 2193 [mórg](#), w tym 419 mórg lasu i 224 morgi nieużytków.

[19 lutego 1863](#) w czasie [powstania styczniowego](#) pod Krzywosądzem doszło do [bitwy](#) oddziałów rosyjskich z powstańcami styczniowymi pod dowództwem [Ludwika Mierosławskiego](#). Bitwa pod Krzywosądzem - stoczona [19 lutego 1863](#) w czasie [powstania styczniowego](#) pomiędzy oddziałem powstańczym gen. [Ludwika Mierosławskiego](#) i kolumną wojsk [rosyjskich](#) pod dowództwem płk [Jurija Iwanowicza Szyldera-Szuldnera](#).

Oddział rosyjski w sile 1 000 ludzi z kilkoma działami uderzył na źle uzbrojony i znajdujący się dopiero w trakcie koncentracji oddział Mierosławskiego. Po utrzymaniu swoich pozycji przez kilka godzin [Polacy](#) zmuszeni zostali do odwrotu. Bitwa ostatecznie zakończyła się w [Dobrem](#). Poległych powstańców

¹. Źródło: *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dobre*, s.11

² Źródło własne: dane z ewidencji ludności Urzędu Gminy, stan na 31.12.2008r

pochowano w Krzywosądzy i Dobrem. Wśród poległych byli m.in. student J. Wasiłowski - brat [Marii Konopnickiej](#) oraz [Stanisław Gay](#) - syn architekta [Jakuba Gaya](#).

Klęska ta połączona z przegraną [21 lutego bitwa pod Nową Wsią](#) zmusiła Mierosławskiego do złożenia dyktatury i wyjechania do [Paryża](#).

Po [bitwie pod Krzywosądzem](#) - Krzywosądz i [Dobre](#) odwiedziła [Maria Konopnicka](#). Poetka poszukiwała mogiły brata.

W [1883](#) we wsi były następujące domy: murowany [dwór](#) Modlińskich (obecnie [plebania](#)), dom służby dworskiej, 7 domów [włościańsch](#), dom wójta gminy [Sędzin](#), plebania, dom służby kościelnej, [karczma](#) i budynek szkoły. Wieś liczyła wówczas 290 mieszkańców.

Do roku 1894 Krzywosądz znajdowała się pod rządami rodu Modlińskich h. Tępa Podkowa, wtedy wraz ze wsią Smarglin została wystawiona na licytację i sprzedana Aronowi Kosmanowi. Od Kosmana dobra te kupiła w 1895 r. Helena Kobyłańska z domu Iwaszkiewicz, a po jej śmierci Krzywosądz wraz ze Smarglinem nabyła Helena Dzierżykraj-Morawska. Podjęła ona decyzje o rozparcelowaniu majątku. Sprzedała mniejsze lub większe nadziały prywatnym osobom lub towarzystwom. Dwór wraz z ziemią kupiła parafia rzymskokatolicka. Rodowa siedziba Modlińskich została zamieniona na plebanię.³

1.3. Przestrzenna struktura miejscowości

Miejscowość [Krzywosądz](#) posiada dobry układ komunikacyjny, łączy się z zewnętrznym układem komunikacji regionu za pomocą drogi wojewódzkiej Nr 266 relacji Ciechocinek – Sompolno, dróg powiatowych Nr 2624C Krzywosądz – Siniarzewo i częściowo Nr 2803c Krzywosądz – Sęczkowo oraz dróg gminnych Nr 180102C Krzywosądz – Krzywosądz, Nr 180125C Smarglin – Krzywosądz. Drogi powiatowe w sieci komunikacji kołowej pełnią rolę powiązań z wojewódzkim układem komunikacyjnym oraz z siedzibami i miejscowościami gmin ościennych.

Miejscowość charakteryzuje się zwartą zabudową ulicową z jednoznacznie zlokalizowanym centrum miejscowości, mieszczącym się w okolicy Szkoły Podstawowej w Krzywosądzy i świetlicy i remizy OSP w Krzywosądzy. Nie ma jednak zorganizowanej i zagospodarowanej przestrzeni publicznej, sprzyjającej nawiązywaniu kontaktów społecznych, gdzie mieszkańcy mogliby się spotykać, czy spędzać wolny czas.

Krzywosądz jest piątą miejscowością gminy pod względem populacji (po miejscowościach Dobre, Dęby, Bronisław, Przysiek). Oprócz tego jest miejscem intensywnej zabudowy jednorodzinnej.

³ M.Eznarska, B. Rolirad „Siedziby ziemiańskie w powiecie radziejowskim”, Radziejów 2004, s. 14

Gospodarka

W porównaniu z sąsiednimi gminami, na lokalnym rynku pracy gmina Dobre uważana była za rejon uprzemysłowiony. Obecnie według danych z ewidencji działalności gospodarczej Urzędu Gminy na dzień 23.01.2007r., na terenie gminy Dobre zarejestrowanych jest 157 podmiotów gospodarczych prowadzących działalność w różnych branżach, w tym 4 we wsi Krzywosądz. Część zarejestrowanych podmiotów gospodarczych posiada zawieszoną działalność gospodarczą lub wykonują ją na terenie innej gminy, jedynie zamieszkując na terenie gminy Dobre.

Występujące w gminie, przedsiębiorstwa o charakterze produkcyjnym, handlowym czy usługowym mają zasięg miejscowy, ale niektóre z nich w typowo rolniczym powiecie radziejowskim mogą być już uznane za duże zakłady pracy.

Miejscowość zaopatrzona jest w telefony, wodę pitną (wodociągi), gaz, a także w kanalizację. Odnowiono również główne drogi przejazdowe przez miejscowość (położono nowy asfalt, oznakowano), a także wybudowano chodniki, które umożliwiają ludziom spokojne poruszanie się i spokojne dojście do kościoła. Wszystkie te inicjatywy zostały zrealizowane dzięki staraniom mieszkańców, a z pomocą Wójta Gminy Dobre.



II. INWENTARYZACJA ZASOBÓW SŁUŻĄCYCH ODNOWIE MIEJSCOWOŚCI

Infrastruktura techniczna ma duże znaczenie: stanowi element trwałego zagospodarowania, czynnik przyciągający kapitał i nowe inwestycje na ten teren miejscowości i gminy Dobre oraz wyznacza poziom i standard życia ludności. Jest to niezbędną tkanką, która wypełnia przestrzeń, wiąże osiedla, wsie, miejsca pracy umożliwiając prawidłową działalność wszystkich dziedzin gospodarki. Poziom rozwoju infrastruktury mierzony różnymi wskaźnikami, jest jednym z najważniejszych wyznaczników poziomu rozwoju kraju, województwa, gminy. Brak podstawowych elementów infrastruktury technicznej może zniechęcać do podejmowania działalności gospodarczej na danym terenie. Rozbudowa infrastruktury lokalnej ma dwojaki cel: zmniejszenie kosztów, jakie ponosi inwestor lokalizujący swą działalność na danym terenie, poprawę warunków życia, co może stać się ważnym czynnikiem przyciągającym nowe inwestycje.

Krzywosądz zwodociągowana jest w 100%. W zakresie usług kanalizacyjnych sytuacja jest mniej korzystna. Ścieki gromadzone w nieszczelnych szambach, dowożone są do Gminnej Oczyszczalni Ścieków w Dobrem wozami asenizacyjnymi. Niemniej jednak epoka szamba zaczyna przemijać. Budownictwo jednorodzinne realizowane na terenach wiejskich, nieskanalizowanych wymaga tanich, nowoczesnych i ekologicznych systemów rozwiązywania problemów ścieków.

Rozwiązaniem wydaje się być montaż przydomowych oczyszczalni ścieków, których wg stanu na grudzień 2008r. w sołectwie **Krzywosądz** było 16 szt. na 199 szt. w całej gminie. Przydomowe oczyszczalnie ścieków stanowią kompletny zestaw do utylizacji ścieków bytowo-gospodarczych, w oparciu o procesy biologiczno-fizyczne.

Gmina Dobre nie jest zaopatrywana w gaz przewodowy. Posiada jedynie „*Koncepcję programową gazyfikacji*” gminy. Zgodnie z tą koncepcją oraz z „*Analizą efektywności*

gazyfikacji" byłego województwa wrocławskiego istnieje możliwość zgazyfikowania gminy Dobrze. Źródłem zasilania będzie projektowany gazociąg wysokiego ciśnienia DN 150 relacji Radziejów - Dobrze, jako odgałęzienie od gazociągu wysokiego ciśnienia DN 700 Gustorzyn - Mogilno.

Aby gazyfikacja była możliwa należy:

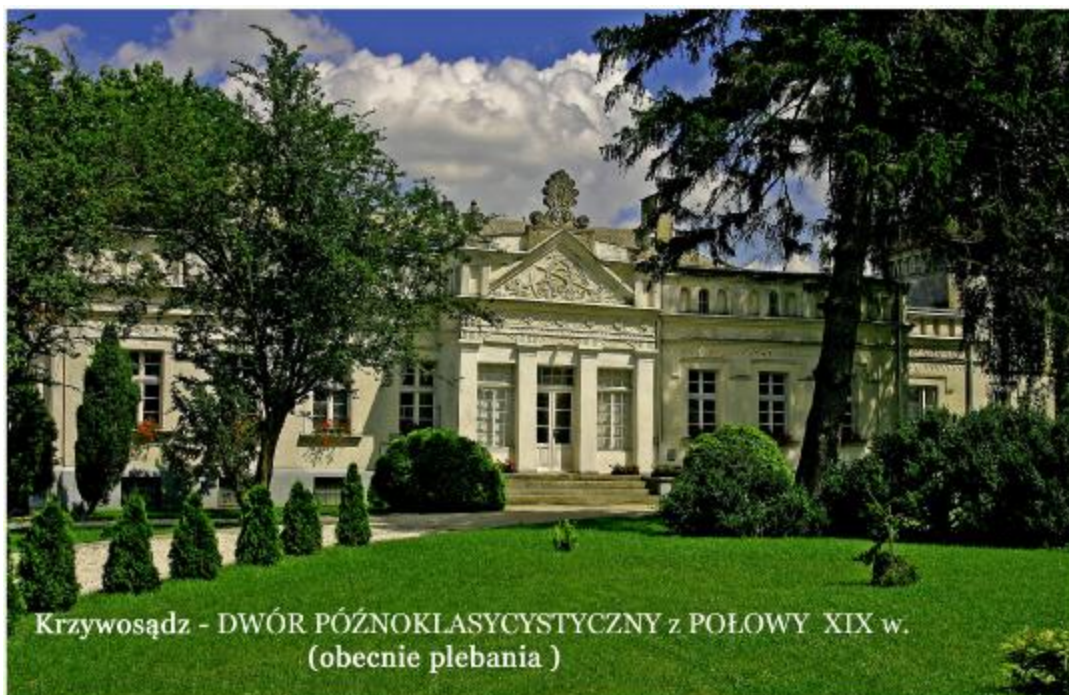
- wybudować gazociąg DN 150 Radziejów - Dobrze

- wybudować stację redukcyjno - pomiarową I°

wybudować sieć gazociągów rozdzielczych średniego ciśnienia

stan obiektów dziedzictwa kulturowego

Dwór późnoklasycystyczny w Krzywosądzu z poł. XIX wieku



Budowla murowana, parterowa, jedenastoosiowa, zwrócona frontem ku południowi, z ryzalitem na osi frontu i przybudówką od wschodu, łączącą korpus z czworoboczną dwukondygnacyjną wieżą – basztą. Dwór w ciągu kilku lat przebudowywano nadając mu charakter romantyczny, nawiązujący w swoim zdobnictwie do motywów średniowiecza.

Elewacja frontowa to trójosiowy ryzalit zwieńczony trójkątnym przyczółkiem, w którym znajduje się stiukowa dekoracja z narzędziami rolniczymi. Po bokach ustawione są postumenty z wazonami, na przyczółku akroterio.

Pomnik Nagrobny Heleny z Góreckich-Modlińskiej (1861-1884), wnuczki Adama Mickiewicza



Helena Gorecka była córką Marii Mickiewicz i Tadeusza Goreckiego. Dzieciństwo spędziła w Paryżu a po zaślubieniu w 1883r. Eligiusza Modlińskiego osiedliła się w Zakrzewie. Zmarła mając zaledwie 23 lata i została pochowana na cmentarzu w Krzywosadzy. W pobliżu dworu Modlińskich wśród pomników nagrobnych innych członków rodu, został wzniesiony pomnik upamiętniający wnuczkę Adama Mickiewicza.⁴

Obelisk przy Szkole Podstawowej w Krzywosądzy

Poległym na Polu Chwały walcząc o Polskę Niepodległą pod wodzą Józefa Piłsudskiego w latach 1914-1920 Błaszak Walenty, Jędrzejczak Józef, Kiliński Józef, Korzeniewski Józef, Rudnicki Tadeusz.

Pomnik w Krzywosądzy przy drodze do Bodzanowa



Poległym za wolność, Całość, Niepodległość niech żywi nie tracą nadziei i przed narodem niosą oświaty kaganiec, A kiedy trzeba, na śmierć idą po kolei jak kamienie przez Boga rzucające na szaniec, J. Słowacki 1916r.

⁴ M.Eznarska, B. Rolirad „Siedziby ziemiańskie w powiecie radziejowskim”, Radziejów 2004, s. 15

Parki historyczne

Na terenie gminy znajdują się 2 założenia dworsko-parkowe oraz jedno założenie ogrodowe związane z willą dyrektora cukrowni. Stan zachowania poszczególnych założeń przedstawia się następująco:

Dobre - w obrębie założenia zachowane są dwa dwory („stary” i „nowy”), budynek gospodarczy, park, spichlerz oraz brama murowana z początku XX w. Utrzymana jest funkcja mieszkalna dworów, utrzymana funkcja gospodarcza na terenie dawnego folwarku. W obrębie parku zachowany liczny starodrzew. Układ kompozycyjny parku zniekształcony brakiem właściwej pielęgnacji i współczesnymi formami użytkowania (wprowadzona współczesna zabudowa, uprawy warzywne, przedepty, ślady wygrodzeń itp). Założenie wymagające rewaloryzacji.

Dobre - zachowany dwór murowany z 1902 r. , brama wjazdowa z początku XX w., fragment ogrodu wewnętrznego. Dawny układ kompozycyjny założenia zniekształcony współczesnymi zabudowaniami fabrycznymi. Zachowany częściowo starodrzew parkowy.

Dobre - założenie ogrodowe związane z dawną willą dyrektora cukrowni zachowane w stanie zniekształconym, w dużej części zniszczone, z wprowadzonymi współczesnymi formami zagospodarowania z zachowanym starodrzewem. Założenie wymagające rewaloryzacji.

Zespół cukrowni w Dobrem zachowany jest w historycznym układzie przestrzennym z zachowanymi licznymi historycznymi budynkami fabrycznymi, kolonią budynków mieszkalnych pracowników cukrowni, budynkami publicznymi, gospodarczymi itp. Utrzymana jest funkcja zespołu. Ogólny stan techniczny obiektów jest dobry, niezbędne jest jednak prowadzenie remontów bieżących. Budynki pełniące kiedyś funkcje reprezentacyjne winny być poddane remontom kapitalnym przywracającym dawny reprezentacyjny charakter (np. dawny kantor, willa dyrektora, domy mieszkalne urzędników).

Parafia w Krzywosądz

Parafia Wniebowzięcia NMP w Krzywosądz należy do [dekanatu radziejowskiego](#). Nie jest znana data powstania [parafii](#). W połowie [XVI](#) w. Grzegorz Zakrzewski z przydomkiem Zboży wypędził [proboszcza katolickiego](#), a na jego miejsce obsadził [pastora kalwińskiego](#). Przy tej zamianie Zakrzewski zagarnął także majątek kościelny, także kościelne srebro. Żona Zakrzewskiego utrzymywała dla siebie katolickiego kapelana. W tym czasie katolicy z terenu parafii korzystali z katolickich kościołów w [Byczynie](#) i [Sędzinie](#). W roku [1643](#) na miejsce starego kościoła drewnianego, nowy kościół także drewniany,

wystawiony został przez właściciela wsi Stanisława Zakrzewskiego. Nowy kościół z drewna dębowego wystawiony został w roku [1863](#) przez Józefa Modlińskiego i jego żonę Ludwikę z Biesiekierskich. W [1883](#) do parafii należały następujące wsie: Krzywosądz, [Smarglin](#), [Czołpin](#), [Dobre](#) i [Przysiek](#). Parafia w tym czasie liczyła 1200 dusz.

Kościół parafialny rzymskokatolicki drewniany pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny

Obecny kościół pod wezwaniem Najświętszej Marii Panny wraz z dzwonnica powstał w 1861 r. z fundacji Józefa Modlińskiego i jego żony Józefiny z Sokołowskich Modlińskiej. Poprzednie kościoły były drewniane wzniesione w latach 1643 oraz 1788.

Jest to budowla neogotycka drewniana, o konstrukcji zrębowo-słupowej na fundamencie granitowym. W południowo-zachodnim narożu znajduje się gład z wyrytą datą 1861. Prezbiterium dwuprzęsłowe, z objętymi bryła korpusu przybudówkami po bokach, ponad którymi znajdują się łoże kolatorskie. Korpus kościoła trójnawowy pseudohalowy, z przybudówką na osi mieszczącą kruchtę. Okna i przeźrocza nad wejściami ostrołukowe. Dach kryty blachą. Od wschodu czworoboczne wieżyczki, od zachodu nadbudowana kwadratowa wieża. Kruchta zakończona ażurową balustradą. Ołtarz główny, ambona, chrzcielnica i ławy kolatorskie z herbem Tępa Podkowa. W lewym bocznym ołtarzy obraz św. Antoniego z Dzieciątkiem, barokowy z XVII wieku, ponadto monstrancja barokowa z połowy XVIII wieku z cechą miejską Torunia, gotycki kielich z XV wieku.⁵

⁵ Publiczne Gimnazjum w Dobrem, „Przyroda, Historia, Społeczeństwo i Gospodarka Miejscowości oraz Gminy Dobre, Dobre 2006, s. 21



Krzywosądz - Neogotycka dzwonnica rok b. 1861



Krzywosądz - Kościół Parafialny

Turystyczny Szlak Powstania Styczniowego na Kujawach

Przebiega on m.in. przez Krzywosądz i przypomina on o znacznym wydarzeniu, bitwie rozgrywającej się między Krzywosądzą, a Dobrem. W dworze Modlińskich miał kwaterę pierwszy dyktator powstania styczniowego gen. Ludwik Mierosławski, który wg opisu J. Grabca przybywszy pod Krzywosądz zastał garstkę głodnej i zziębniętej młodzieży, uzbrojonej wręcz w sposób skandaliczny i nieobeznanej z najpierwszymi wymaganiami sztuki wojskowej. Mimo to (...) nie stracił fantazji. Ustawiono szybko kuźnię, w której gorączkowo przekuwano kosy, przybyły zaś oficer – rewolucjonista Iwancew dostarczył nieco broni i amunicji.

Sam dyktator wydał i rozrzucił w obozie i wioskach odezwę płomienną, w której wezwał naród do broni wszelakiej „A nie lękaj się, tylomilionowy Narodzie ażeby ci zabrakło oręża. Byle każdy kawał polskiego żelaza znalazł w dłoni, co go podniesie przeciw garstkom bagnetów, ginących w powodzi wezbranego powstania. Po temu dość będzie braciom, silniejszych mieniem i rozumem, schylić się po te nieprzebrane chmury wiejskiego ludu, co od wieków, zdawało się, leżały biernymi świadkami potęgi narodowej i narodowej śmierci, a

przecież na polach Raclawic zmartwychwstały ze zwycięską kosą w ręku na świadectwo zmartwychwstania kmiecej ojczyzny. Raz jeszcze zmartwychwstańcie raz ostatni Kmiecie...”

Odezwa ta nie zdążyła przynieść spodziewanych rezultatów. Zaatakowany nagle od strony Bodzanowa rzucił Mierosławski swój oddział do dwugodzinnej bitwy z przeważającymi siłami wroga. Oddziały powstańcze zostały krwawo rozbite. Wg relacji Bartka Nowaka z lat 1863 – 1864 rannych powstańców dobijali chłopci z okolic Dobrego, a odarte z odzieży i rynsztunku trupy wrzucali do jeziora. Ludność chłopska na Kujawach odnosiła się do powstania z rezerwą, czasami nawet wrogo, ponieważ było ono dla niej „ruchem przychodzącym z zewnątrz, z miast lub ze strony dworu”⁶.



Wykaz zabytków Krzywosądz

- Kościół parafialny rzymskokatolicki
drewniany pw. Wniebowzięcia NMP – 1861 – 63 r.
- Pozostałość Parku Dworskiego - druga poł. XIX w.
- Zajazd murowany obecnie dom - poł. XIX w.

Wykaz dóbr kultury w Krzywosądz

- Dzwonnica drewniana przy kościele - 1861 r.
- Dwór murowany obecnie plebania - 1850-60r.
- Kapliczka murowana - poł. XIX w.
- Kapliczka murowana - kon. XIX w.
- Szkoła murowana

⁶ Publiczne Gimnazjum w Dobrem, „Przyroda, Historia, Społeczeństwo i Gospodarka Miejscowości oraz Gminy Dobro, Dobro 2006, s. 32

III. OCENA MOCNYCH I SŁABYCH STRON MIEJSCOWOŚCI, W KTÓREJ BĘDZIE REALIZOWANA OPERACJA

Analiza SWOT

W ramach niniejszego *Planu Odnowy Miejscowości Krzywosądz* dokonano identyfikacji uwarunkowań, które wpływają lub mogą wpływać na środowisko w którym funkcjonuje.

3.1. Określenie słabych i mocnych stron sołectwa Krzywosądz.

Mocne strony (STRENGTHS)

1. Dobry gospodarz jakim jest wójt oraz aktywna i otwarta społeczność lokalna.
2. Pełne zwodociągowanie.
3. Pełna telefonizacja.
4. Dobra sieć komunikacyjna
5. Dobre gleby, malownicze położenie.
6. Wysoki poziom nauczania w szkole podstawowej i gimnazjum.
7. Dobra opieka społeczna, bezpieczeństwo niski poziom przestępczości.
8. Występuje grupa rolników prowadzących produkcję rolną na wysokim poziomie.
9. Walory krajobrazowe (łąki).
10. Ochotnicza Straż Pożarna.

Słabe strony (WEAKNESSES)

1. Słabe powiązania z zewnętrznym układem komunikacji drogowej.
2. Niedostosowanie nośności dróg do występującego transportu.
3. Słaba oferta dotycząca spędzenia wolnego czasu przez młodzież.
4. Wysokie koszty funkcjonowania gospodarki wodno-ściekowej.
5. Powolny rozwój, a wręcz zanikanie przemysłu.
6. Brak możliwości rozwijania kultury sołectwa.
7. Brak promocji walorów przyrodniczych sołectwa.
8. Wysoki poziom bezrobocia.

9. Mała aktywność społeczna.
10. Niski poziom estetyki zabudowań.

3.2. Szanse i zagrożenia determinujące rozwój m. Krzywosądz.

Szanse (OPPORTUNITIES)

1. Rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego w oparciu o pomoc zewnętrzną.
2. Podniesienie poziomu wykształcenia mieszkańców.
3. Rozszerzenie programu edukacji (kursy dokształcające, przekwalifikowania zawod. itp.).
4. Pozyskanie kapitału zewnętrznego.
5. Osiągnięcie wysokiej pozycji społeczno-gospodarczej.
6. Rozwój agroturystyki.
7. Rozwój małej i średniej przedsiębiorczości.
8. Lokowanie inwestycji gospodarczych na wsi.

Zagrożenia (THREATS)

1. Dalsze likwidowanie istniejących zakładów produkcyjnych.
2. Dalsze ubożenie społeczeństwa.
3. Wzrost patologii społecznych.
4. Zła polityka państwa wobec wsi.
5. Odływ ludzi wykształconych.
6. Rosnąca przestępczość.
7. Niestabilne, ciągle zmieniające się przepisy prawa.

Na podstawie tej analizy opracowano kierunki rozwoju miejscowości [Krzywosądz](#):

1 } poprawa sytuacji ekonomicznej poprzez:

- tworzenie warunków dla rozwoju nowoczesnych zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego,
- tworzenie warunków i zachęt dla inwestorów,
- podniesienie poziomu wykształcenia i przygotowania zawodowego dla potrzeb rynku pracy,
- tworzenie klimatu społecznej akceptacji dla inwestycji,
- tworzenie warunków dla optymalizacji produkcji rolnej.

2} poprawa warunków środowiska przyrodniczego w wyniku:

- zmian sposobu użytkowania gleb niskich klas bonitacyjnych,
- poprawy gospodarki wodnej,
- poprawy walorów estetyczno-krajobrazowych,
- rozwiązania gospodarki wodno-ściekowej oraz odpadami stałymi.

3} poprawa infrastruktury gospodarczej i technicznej w wyniku:

- poprawa stanu technicznego dróg,
- przebudowa sieci elektroenergetycznej SN i NN,
- zmiana nośników energetycznych i ochrona powietrza,
- stworzenie bazy materialnej i organizacyjnej dla rozwoju kultury, sportu i turystyki,
- poprawa sytuacji społecznej i zdrowotnej mieszkańców,
- powołanie instytucji zajmującej się rozwiązaniem problemów społecznych.

Rozwój społeczno-gospodarczy w skali lokalnej jest bezpośrednio związany procesami zachodzącymi w otoczeniu społeczności lokalnych. W obecnym systemie gospodarki rynkowej, otoczeniem, które może mieć wpływ na wykorzystanie szans rozwojowych jest zarówno otoczenie bliskie jak i dalsze. Gospodarka województwa wywiera bezpośredni wpływ na procesy zachodzące w powiatach i gminach, które z kolei mają wpływ na gospodarkę najmniejszej nawet miejscowości. Otoczenie dalsze, w postaci gospodarki kraju i gospodarki światowej we współczesnych czasach ma nie mniejsze znaczenie jak stan gospodarki w najbliższym sąsiedztwie. Procesy społeczne i ekonomiczne, zachodzące w krajach bezpośrednio sąsiadujących z Polską jak i dalszych znajdują odbicie w kondycji poszczególnych firm i całych branż gospodarczych. Ważnym czynnikiem warunkującym rozwój są strategie rozwoju formowane na poziomie kraju, województwa, powiatu i gminy. W związku z tym przy ustalaniu celów odnowy miejscowości [Krzywosądz](#) wzięto pod uwagę:

- Ø Strategiczne Wytyczne Wspólnoty (SWW)
- Ø Strategiczne Wytyczne UE dla Polityki Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- Ø Strategię Rozwoju Kraju 2007-2015,
- Ø Narodową Strategię Spójności (NSRO),
- Ø Narodową Strategię Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- Ø Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013,
- Ø Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013,

- Ø Strategię Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego,
- Ø Strategię Rozwoju Powiatu Radziejowskiego,
- Ø Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Radziejowskiego,
- Ø Strategię Rozwoju Gminy Dobrze,
- Ø Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Dobrze,
- Ø Realizowane zadania w ramach Kontraktu Wojewódzkiego,
- Ø Oczekiwania mieszkańców sołectwa [Krzywosądz](#).

Wszystkie działania związane z realizacją projektów zawartych w *Planie Odnowy Miejscowości [Krzywosądz](#)* są spójne z działaniami realizowanymi na podstawie wyżej wymienionych dokumentów.

IV. OPIS PLANOWANYCH ZADAŃ INWESTYCYJNYCH I PRZEDSIĘWZIEĆ AKTYWIZUJĄCYCH SPOŁECZNOŚĆ LOKALNĄ

Tabela Wieloletniego Planu Inwestycyjnego zawiera przedsięwzięcia inwestycyjne, które zostały uzgodnione przez Radę Sołecką i mieszkańców miejscowości Krzywosądz. Jako zadanie priorytetowe wskazano „Przebudowę świetlicy i rozbudowę istniejącego budynku remizy OSP w Krzywosądz”. Przedstawione przedsięwzięcia zostały zaplanowane na lata 2009-2016 i będą realizowane w ramach zadań własnych gminy i w oparciu o Wieloletni Plan Inwestycyjny. Jedno z tych zadań będzie finansowane przez Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (PROW) w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW). Natomiast inne inwestycje sfinansowane będą przy udziale budżetu gminy i dostępnych funduszy pozabudżetowych. Część wskazanych

przedsięwzięć nie posiada jeszcze dokumentacji technicznej, która sporządzana będzie systematycznie w miarę dostępności środków finansowych.

Propozycje zmian 2009 - 2016

1. Regulacja spraw geodezyjnych dróg dojazdowych do gospodarstw rolnych,
2. Remont świetlicy wiejskiej i powstanie świetlicy środowiskowej,
3. Budowa ścieżki pieszo-rowerowej łączącej Krzywosądz i Dobre,
4. Remont budynku Ochotniczej Straży Pożarnej,
5. Modernizacja dróg,
6. Modernizacja oświetlenia ulicznego,
7. Kontynuacja budowy przydomowych oczyszczalni ścieków,
8. Rozwiązanie problemu związanego z utylizacją wyrobów zawierających azbest.

Planowane zadania do realizacji w latach 2009 – 2016

/obejmujące zasięgiem sołectwo **Krzywosądz**/

Lp.	Nazwa zadania inwestycyjnego	Okres realizacji rozpoczęcia zakończenia	Nakłady przewidywane wg kosztorysu	2009 r.	2010 r.	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.	Dział
				a) środki własne b) pożyczka c) dotacja d) inne	a) środki własne b) pożyczka c) dotacja d) inne	a) środki własne b) pożyczka c) dotacja d) inne	a) środki własne b) pożyczka c) dotacja d) inne	a) środki własne b) pożyczka c) dotacja d) inne	a) środki własne b) pożyczka c) dotacja d) inne	a) środki własne b) pożyczka c) dotacja d) inne		
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
I. Ochrona środowiska												
1.	Modernizacja ujęcia wody w Krzywosądz	<u>2011</u> <u>2012</u>	400.000	X	X	<u>200.000</u> w tym: a) 80.000 c) 120.000 UE	<u>200.000</u> w tym: a) 80.000 c) 120.000 UE	X	X	X	X	010
II. Rozwój bazy oświatowo-kulturalno-sportowej, administracyjnej i bezpieczeństwa												
2.	Przebudowa świetlicy i rozbudowa istniejącego budynku remizy OSP w Krzywosądz	<u>2008</u> <u>2010</u>	995.000	<u>5.000</u> a) 5.000	<u>960.000</u> a) 560.000 c) 400.000 UE	X	X	X	X	X	X	754
3.	Nagłośnienie SP w Krzywosądz	<u>2009</u> <u>2009</u>	12.000	<u>12.000</u> w tym: a) 12.000	X	X	X	X	X	X	X	801
4.	Przebudowa dachu PSP w Krzywosądz	<u>2008</u> <u>2009</u>	175.000	<u>170.000</u> w tym: a) 170.000	X	X	X	X	X	X	X	801

Lp.	Nazwa zadania inwestycyjnego	Okres realizacji rozpoczęcia zakończenia	Nakłady przewidywane wg kosztorysu	2009 r.	2010 r.	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.	Dział
				a) środki własne b) pożyczka c) dotacja d) inne	a) środki własne b) pożyczka c) dotacja d) inne	a) środki własne b) pożyczka c) dotacja d) inne	a) środki własne b) pożyczka c) dotacja d) inne	a) środki własne b) pożyczka c) dotacja d) inne	a) środki własne b) pożyczka c) dotacja d) inne	a) środki własne b) pożyczka c) dotacja d) inne		
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
III. Infrastruktura wsi												
5.	Budowa ścieżki pieszo-rowerowej Dobre Wieś - Dobre - Krzywosądz 8 km	<u>2008</u> 2011	1.606.313	<u>50.000</u> a) 50.000	<u>50.000</u> a) 50.000	<u>1.500.000</u> a) 375.000 c) 1.125.000 UE	X	X	X	X	X	630
6.	Budowa chodników i parkingów przy Kościele Parafialnym w Krzywosądzu	2014	67.500	X	X	X	X	X	<u>67.500</u> a) 67.500	X	X	600
7.	Budowa chodnika przy drodze Nr 2803C Krzywosądz - Sęczkowo	<u>2015</u> 2016	60.000	X	X	X	X	X	X	<u>30.000</u> a) 30.000	<u>30.000</u> a) 30.000	600
IV. Bezpieczeństwo publiczne												

Opis przedsięwzięć aktywizujących społeczność lokalną

I.

1. nazwa: **Modernizacja ujęcia wody w Krzywosądz**
2. cel:
- rozwój infrastruktury technicznej, dostosowanej do wymogów UE,
 - wzrost poziomu życia ludności,
 - osiągnięcie odpowiedniej jakości środowiska przyrodniczego.
3. przeznaczenie:
- zadanie polega na modernizacji i rozbudowie istniejącej stacji uzdatniania wody celem dostosowania do wymogów Unii Europejskiej, zastosowaniu nowoczesnej bezobsługowej automatyki sterowania pomp głębinowych, procesów technologicznych, urządzeń stabilizujących ciśnienie oraz wydajności sieci wodociągowej.
4. harmonogram realizacji: 2011-2012
5. 1) kwota końcowa: ok. **400.000,-**
2) źródło finansowania: środki własne gminy Dobre, środki Unii Europejskiej, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, inne.

II.

Opis zadania priorytetowego

1. nazwa:
„Przebudowa świetlicy i rozbudowa istniejącego budynku remizy OSP w Krzywosądz”
2. cel i przeznaczenie:
- Zadaniem priorytetowym, przewidzianym do realizacji w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, działanie „Odnowa i rozwój wsi”, jest „Przebudowa świetlicy i rozbudowa istniejącego budynku remizy OSP w Krzywosądz”.
- Kompleksowa przebudowa budynku świetlicy wiejskiej ma na celu dostosowanie jej do funkcji zadań użyteczności publicznej, a zwłaszcza jako miejsce spotkań: Rady Sołectkiej, Koła Gospodyń Wiejskich, Strażaków, Emerytów i Rencistów oraz samych mieszkańców.
- Przebudowa będzie polegała na wykonaniu następujących zadań:
- podwyższenie o 50 cm stanu zerowego budynku,

- wymianie konstrukcji dachu i pokrycia dachowego oraz nowych podłóg,
- wykonanie pomieszczenia, służącego jako sala spotkań,
- wykonanie pomieszczenia, w którym odbywać się będzie konsumpcja dostarczanego cateringu wraz z pomieszczeniem w którym będzie porcjowany dostarczany catering,
- wykonanie pomieszczenia zmywania naczyń,
- wykonanie pomieszczeń sanitarnych dla 120 osób,
- wykonanie placu parkingowego,
- wymiana stolarki okiennej i drzwiowej,
- przebudowa instalacji elektrycznej, wod.-kan., c.o.
- wykonanie garażu w ramach rozbudowy istniejącego budynku remizy OSP w ramach środków własnych jako środków niekwalifikowanych projektu.

Przebudowywana świetlica położona jest na nieruchomości oznaczonej w ewidencji gruntów jako działka nr 226/7, obręb Krzywosądz, będącej własnością gminy Dobre.

Celem zadania priorytetowego jest kompleksowa przebudowa istniejącego budynku OSP i zaadoptowanie go dla potrzeb różnych spotkań m.in. Koła Gospodyń Wiejskich, Strażaków, Emerytów I Rencistów. Wpłynie to na poprawę dostępności mieszkańców do szeroko rozumianej kultury oraz na wzrost integracji społeczności lokalnej gminy Dobre.

3. harmonogram realizacji: 2008-2010

4. 1) kwota końcowa: ok. **960.000,-**

2) źródło finansowania: środki własne gminy Dobre, środki Unii Europejskiej, inne

III.

1. nazwa: **Nagłośnienie szkoły Podstawowej w Krzywosądz**

2. cel:

- podniesienie funkcjonalności obiektu,
- osiągnięcie odpowiedniej jakości nagłośnienia.

3. przeznaczenie:

- zadanie polega na modernizacji i unowocześnieniu obiektu Szkoły Podstawowej.

4. harmonogram realizacji: 2009

5. 1) kwota końcowa: ok. **12.000,-**

2) źródło finansowania: środki własne gminy Dobre, inne.

IV.

1. nazwa: **Przebudowa dachu Publicznej szkoły Podstawowej w Krzywosądz**
2. cel:
 - podniesienie funkcjonalności obiektu,
 - osiągnięcie odpowiedniej jakości obiektu,
 - wzrost poczucia bezpieczeństwa użytkowników,
 - utrzymanie ładu przestrzennego i estetyki zabudowy.
3. przeznaczenie:
 - zadanie polega na modernizacji i unowocześnieniu obiektu Szkoły Podstawowej.
4. harmonogram realizacji: 2008-2009
5. 1) kwota końcowa: ok. **170.000,-**
2) źródło finansowania: środki własne gminy Dobre, inne.

V.

1. nazwa: **Budowa ścieżki pieszo-rowerowej Dobre Wieś – Dobre – Krzywosądz – 8 km**
2. cel:
 - rozwój infrastruktury technicznej, dostosowanej do wymogów UE,
 - wzrost poziomu życia ludności,
 - poprawa układu komunikacyjnego gminy,
 - wzrost bezpieczeństwa ruchu drogowego.
3. przeznaczenie:
 - zadanie polega na zagospodarowaniu terenu po byłej kolejce wąskotorowej i wybudowanie na jej miejscu ścieżki pieszo-rowerowej.
4. harmonogram realizacji: 2008-2011
5. 1) kwota końcowa: ok. **1.606.313,-**
2) źródło finansowania: środki własne gminy Dobre, środki Unii Europejskiej, inne.

VI.

1. nazwa: **Budowa chodników i parkingów przy kościele parafialnym w Krzywosądz**
2. cel:
 - rozwój infrastruktury technicznej,
 - wzrost poziomu życia ludności,
 - wzrost bezpieczeństwa ruchu drogowego.
3. przeznaczenie:
 - zadanie polega na zagospodarowaniu terenu i poprawie bezpieczeństwa.
4. harmonogram realizacji: 2014
5. 1) kwota końcowa: ok. **67.500,-**
2) źródło finansowania: środki własne gminy Dobre, inne.

VII.

1. nazwa: **Budowa chodnika przy drodze 2803C Krzywosądz - Sęczkowo**
2. cel:
 - rozwój infrastruktury technicznej,
 - wzrost poziomu życia ludności,
 - wzrost bezpieczeństwa ruchu drogowego.
3. przeznaczenie:
 - zadanie polega na zagospodarowaniu terenu i poprawie bezpieczeństwa wzdłuż drogi.
4. harmonogram realizacji: 2015-2016
5. 1) kwota końcowa: ok. **60.000,-**
2) źródło finansowania: środki własne gminy Dobre, inne.

Przewodniczący Rady
Piotr Depta